

שאלות הנוגע למלאכות - שיעור 442

הנעשות בערב שבת ונגמרות בשבת

- I. המפליג בספינה לנסיעה בים (cruise) והספינה נוסע בשבת - עיין בשבת (י"ט).**
 דאין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם לשבת במה דברים אמורים לדבר הרשות אבל לדבר מצוה שפיר דמי דהיינו אפילו לסחורה או לראות פני חבריו חשוב הכל דבר מצוה ורק כשהולך לטייל אסור (רמ"א רמ"ח - ד) ויש ז' שיטות בעניינינו (כ) שיטת התוספות גזירה שמא יעשה חבית של שייטין (ב) ולרבינו חננאל משום תחומין ודוקא אם הנסיעה למטה מעשרה טפחים (ג) ולבעל המאור האיסור הוא שיבוא לחלל את השבת (ד) להרמב"ן דהספינה הולכת רק בשביל הישראלים משום זה אסור (ה) ולהרמב"ם ולהרי"ף משום ביטול עונג שבת דאין דעתן מתיישבת ויש שמקיאים ויש שוככים ואינם יכולים לעמוד (ו) ולהמאירי דאפשר בזמנינו בהספינות הגדולות אין נעשים חולים בג' ימים קודם השבת ואין לאסור (ז) ולהרשב"ם (תוס' עירובין מ"ג ד"ה הלכה) דחה ברייתא זו מהלכה ולשני שיטות האחרונים יש מקום להקיל בנ"ד אמנם עיין בשו"ע (רמ"ח - ז) שהביא טעם הרמב"ם והרי"ף משום ביטול עונג שבת ולכן צריך לאסור הנסיעה בתוך ג' ימים קודם לשבת דהיינו מיום ד' להמג"א אבל דעת הגר"א שהאיסור מיום ה' (מ"ב - ד) ואילו אם הנוסעים יוצאים לטייל יפליגו רק בשלושת הימים הראשונים של השבוע ובאופן זה מותר ואולי מי שאינו שואל אין למחות שיש על מי לסמוך וצ"ע (ועיין בילקוט יוסף רמ"ח ויחזה דעת י - ט"ז ושש"כ ל - ל"ה) ובספינה שהעובדים הם יהודים או רוב הנוסעים הם יהודים אסור לנסוע בו אפילו מיום ראשון (אג"מ ח - ז"ג - ו - ס"ג) לכן מי שנוסע ב'cruise' שהעובדים הם נכרים ורוב הנוסעים הם נכרים אם נוסעים קודם יום ה' יש להתיר אמנם אם נוסעים ביום ה' או בערב שבת אין להתיר
- II. לכן ניתוח שאינו דחוף יש לקובעו לראשית השבוע דשמא יצטרכו לחלל שבת לשם טיפול אחרי הניתוח אמנם אם היום הקבוע של הרופא המומחה הוא רק באותם הימים הר"ז מותר כמו במקום מצוה (שש"כ ל"ג - ל"ז) וכן תינוק שחלה ונתרפא ביום ה' או בע"ש אסור למולו מילה שלא בזמנה ודוקא אם יש מנהג ברור למולם בע"ש מותר (יביע אומר י"ד ה - כ"ג) וה"ה שאין לעשות ג' ימים קודם השבת זריקת זירוז לילודת ע"מ לזרז את הלידה אא"כ יש הכרח גדול בדבר כשיש משום סכנה לחייה או לחיי העובר (פסקי תשובות רמ"ח)**
- III. למסור רכבו לנכרי ע"ש ממש לתקן על מנת לקבלו ביום ראשון בבוקר ממש עיין בשו"ע (ג - ז - ג) דאיסור אמירה לנכרי שייך גם כשאומר לו קודם השבת או משום שליחות (רש"י שבת קנ"ג.) או משום שלא יהיה השבת קלה בעיניהם אמנם אם קבע לו שכר ולא אמר לו בפירוש שיעשה בשבת יש להתיר (ה"ג - ז - ד) אמנם אם הזמן מצומצם באופן שא"א שלא לעשות הנכרי המלאכה רק בשבת כמו שכתב המג"א (ג - ז - ח) שאם יום השוק חל בשבת אסור ליתן הנכרי מעות לקנות אבל בנ"ד יש אפשרות שיעבוד כל ליל מוצאי שבת עד הבוקר לתקן הרכב ולכן נחשב כאדעתיה דנפשיה כעביד ומותר**
- IV. העמדת שעון מעורר שיצלצל בשבת עיין באג"מ (ד - ט"ו) שכתב דמותר רק אם לא נשמע אלא בחדרו והאיסור משום השמעת קול כמו ברחיים (ה"ג - ה) ולא דמי לשעון פעמון שדרכו להעמידו מאתמול דדרך השעון העורר שעושין דוקא בלילה בעת שהולך לישן (רמ"א ה"ג - ה) וכ"ש לכוין רדיו אין להתיר ועוד מטעם זלזול שבת אמנם המתג אויר הדרך להעמידו על שעון שבת מע"ש ולכן אין איסור השמעת קול ועוד שהוא לצורך עונג שבת**
- V. לתת בגדים לתוך מכונת כביסה ולהפעילה לפני שקיעת החמה והולכת מאליה בשבת עיין בשו"ע (ה"ג - ח) כיון שנעשה מאליה מותר אמנם ברמ"א (ה"ג - ה) כתב דלכתחלה יש לחוש כרבה שיש איסור השמעת קול אבל במקום פסידא יש להקל ואם הוא בבין השמשות שהוא בערך חצי שעה אחר השקיעה יש עוד סניף להקל על ספק איסור וכ"ש במכונת כביסה של כלים יותר טוב באופן זה מבשבת בידיים**
- VI. לכן פותקים מים לגינה מע"ש והיא הולכת בשבת ואין חשש למראית העין דהכל יודעים שהוא נעשה על שעון שבת ורק לאלו המתירים השעון שבת ולדעתי יש איסור משום שעון שבת**

VII. אם מותר לחבר טלפון מע"ש למזכירה אלקטרונית (answering machine) במסחרו
עיינן במנחת יצחק (ה - י"ד) שהמדבר לתוך התקליט שמחובר לטלפון ונקלט שם דיבורו יש משום כתיבה (תשובת בית יצחק י"ד ז' - נמפתחות ל"ח) ויש איסור מטעם אמירה לעכו"ם אם נאמר דגם רמז או גילוי דעת הוי כאמירה ואף אמירה דאמירה מותר קודם שבת לחתם סופר (צ"ל ע"ז ד"ה "ואפילו") וכל שכן ע"י מכונה מ"מ כתב בשו"ע הרב (ע"ז - ה) דדוקא בשאין המלאכה נעשית בחפצים של ישראל והרי בנידון דידן נעשה בחפץ של ישראל וכ"כ בספר נזר ישראל (נליקוטי רימ"א סוף ס"ק ה) לענין אמירה דאמירה קודם שבת וכ"כ השו"ע הרב (ע"ז - ל"ה) דאסור לישראל לומר לו טול כלים אלו או חפץ זה ועשה בו מלאכתך בשבת אבל אם הנכרי עושה מעצמו אין צריך למחות וע"ע בחיי אדם (כלל ס"ד - ז) דאם הנכרי מבשל לעצמו בבית ישראל בעצים של ישראל דצריך למחות בידו דאל"כ מחזי כאלו הוא שלוחו ולכן אם ראה ישראל ושתק אדעתיה דישראל קעביד ועיינן בשו"ת ערוגת הבושם (מ"ח) ועוד צריך עיון איך ישתייך ההיתר של רמיזה הלא עפ"י רוב נעשית המלאכה בחפצים של ישראל (עיינן בספר אמירה לעכו"ם דף 23-24) למעשה תקליט המחובר לטלפון עם זה רק לצרכי הבית טוב שלא יעריך אותו מע"ש אבל אם הוא לצורך מסחרו יש על מי לסמוך אם יעריכו לצורך מסחרו וטוב למפקירו ע"ש וצ"ל על הטייפ דכל המדבר אדעתיה דנפשיה מדבר וכן שמעתי בשם רב ש.ז. אויערבך ורב דוד Steiwurtzl

VIII. להעמיד סרסור (answering service) למסחרו בשבת ויום טוב כדי לעשות מלאכתו אם יש להתיר משום אמירה דאמירה עיינן בשו"ת אור לציון (כ"ג) דזה תלוי אם הנכרי השני שליח דנכרי הראשון או מעשה של נכרי הראשון רק מעשה קוף והנכרי השני שליח דישראל ויש להסתפק האם החות יאיר התיר אמירה דאמירה גם באופן שהנכרי השני יודע שעושה את המלאכה עבור הישראל עיינן ספר מלכים אמניך (דף ר"ה) שמעתי מרב מנשה קליין דאין יכול לדמות נ"ד למכס דאם מתירים בנ"ד הכל מותר וכן שמעתי מרב דוד פיינשטיין

IX. פעולת מכונת פאקס בשבת בשו"ת חשב האפוד (ג - פ"ז) כתב דכל מי אשר יהיה בזה רק נוגע בקצהו סוף סוף יבא לידי איסורים חמורים עיינן בשו"ת קנין תורה (ג - י"ז) דפסק לאיסור דלשיטת החת"ס דהיכי שאדם עושה מלאכה בידו ע"י כלי פסקינן כבית שמאי שיש איסור שביתת כלים וזה שיטת הירושלמי אבל שמעתי מחתני וגם מבעל שש"כ דהגרש"ז אויערבך מתיר פעולת הפאקס שמעתי מרב דוד פיינשטיין דאסור לפתוח הפאקס לשבת אבל אינו מחויב לסגרו וגם אסור להעריך את תקליט לטלפון באופן שהוא מקבל הזמנת מסחר אבל יכול להשים על הטייפ דאנו סגורים בשבת

X. אם צריך לסגור לשבת מה שנקרא בלע"ז WEBSITE

(א) עיינן באג"מ (ד - ג') בענין שכירת עכו"ם לעבוד בכאנק (bank) של יהודים ביו"ט במקום הפסד מרובה דיש להתיר אפילו כשהמלאכה מוכרת להעשות בשבת כהא דמכס (רמ"ד - ו) שכיון דהחשיבו רבנן עסקים גדולים כהפסד ולא כמניעת ריוח ומשום שאיכא בהילות לעסקים כאלו התירו אבל בשביל מניעת ריוח אסור וזה מותר דוקא בדרך קבלנות דהיינו שאומר לו כל מה שתעשה יהיה לך בכל דבר הצריך להעשות כך וכך ובאופן זה אין איסור של קובע מלאכתו בשבת ואין איסור שכר שבת ומראית עין (רמ"א רמ"ד - ו ואג"מ ע"ט)

(ב) ולי נראה שיש כאן ד' חששות (א) משום שכר שבת (ב) משום מקח וממכר בשבת (ג) משום לפני עור ומסייע לעוברי עבירה (ד) משום השחתת השבת עיינן בשו"ת חלקת יעקב (ז - ק"ז) שהתיר האויטומט (vending machine) שאינו מכוין מלאכתו לשבת שניתא לו שכל הסחורה יודכן קודם השבת ושם נתן עצה שלכוין שלא לקנות המעות בהמכונת עד אחר השבת ואין כאן לפני עור דלא הוי בתרי עברא דנהרא ואין איסור מסייע אלא בשעת זמן האיסור ולא קודם מ"מ אם נתיר בנ"ד אז הכל מותר דיכול להתיר פתיחת כל החנויות ע"י נכרי שהוא רק שבות דשבות וכמקום צורך הרבה יש להתיר (שו"ע ע"ז - ה) ואפשר במכונת שנקרא vending machine יש להתיר שמשם לא יצא השחתת שבת וקלקול גדול משא"כ website דהיום website ולמחר חנויות אוטומטיק ומטעם זה אסר האג"מ השעון שבת מ"מ צריך שאילת חכם